

Examen VWO 2007

tijdvak 2
dinsdag 19 juni
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 19 vragen en een samenvattingsopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 45 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 De macht aan de burger

- 1p 1 Wat zijn de twee belangrijkste tekstdoelen van de tekst 'De macht aan de burger'?
- A De lezer amuseren met prikkelende uitspraken over de beginselen van de democratie en hem informeren over verschillende mogelijkheden om de democratie te verbeteren.
 - B De lezer een aantal gedachten over de democratie ter overweging aanbieden en hem activeren zijn bijdrage te leveren aan de verbetering van de democratie.
 - C De lezer informeren over de wantoestanden van het landsbestuur en hem enige manieren waarop de democratie beter kan functioneren, ter overweging aanbieden.
 - D De lezer laten nadenken over de gebreken van de democratie en hem ervan overtuigen dat de democratie op een aantal punten verbeterd kan worden.

Na de inleiding, deel 1, kan de tekst worden onderverdeeld met behulp van de volgende kopjes:

deel 2: Inherente problemen democratie

deel 3: Goede kanten democratie

deel 4: Verbetermogelijkheden democratie

- 1p 2 Bij welke alinea begint deel 2, 'Inherente problemen democratie'?
- 1p 3 Bij welke alinea begint deel 3, 'Goede kanten democratie'?
- 1p 4 Bij welke alinea begint deel 4, 'Verbetermogelijkheden democratie'?

In de inleiding van een tekst kan op diverse manieren de aandacht van de lezer getrokken worden. Dit kan bijvoorbeeld door middel van

- 1 een prikkelende stelling;
- 2 een anekdotische beschrijving;
- 3 een grappige toonzetting;
- 4 een schets van een herkenbare situatie.

- 2p 5 Welke twee van bovengenoemde middelen worden in alinea 1 van de tekst 'De macht aan de burger' gebruikt?

"Paradoxaal genoeg zien de meeste mensen de democratie aan de ene kant als heilig, terwijl ze er aan de andere kant toch niet echt in geloven." (regels 59-62)

- 1p 6 Wat is de kern van dat paradoxale?
- A Democratische burgers vinden dat de meerderheid haar zin moet krijgen, maar ervaren meerderheidsbesluiten soms toch als onrechtvaardig.
 - B Democratische burgers willen dat de meerderheid haar zin krijgt, maar hebben doorgaans geen vertrouwen in de democratie.
 - C Democratische burgers willen dat er met minderheden rekening wordt gehouden, maar zijn ontevreden als die vervolgens hun zin krijgen.
 - D Democratische burgers willen maximale individuele vrijheid, maar hebben tegelijkertijd sterke behoefte aan leiders.

- 1p 7 “De woorden vrijheid en democratie worden vaak als synoniemen gebruikt. Dat is misleidend, omdat het twee heel verschillende begrippen zijn.” (regels 37-40)
Waarom is, blijkens alinea 3, ‘vrijheid’ niet per definitie hetzelfde als ‘democratie’?
- A Omdat democratie uit zelfbehoud geen individuele afwijkingen toestaat.
 - B Omdat in een democratie de macht van politici boven die van individuen gaat.
 - C Omdat individuele vrijheid ondergeschikt is aan de wil van een meerderheid.
 - D Omdat individuen geen direct belang hebben bij deelname aan open besluitvorming.

- 1p 8 “Paradoxaal genoeg zien de meeste mensen de democratie aan de ene kant als heilig, terwijl ze er aan de andere kant toch niet echt in geloven. We vinden het heel normaal dat mensen protesteren tegen overheidsbeleid dat ze oneerlijk vinden.” (alinea 4)
Welke van onderstaande beweringen over de aanvaardbaarheid van deze redenering is correct?
Deze redenering is
- A aanvaardbaar, want het feit dat mensen protesteren tegen overheidsbeleid betekent dat ze niet echt geloven in de democratie.
 - B aanvaardbaar, want wanneer mensen de democratie als heilig zien, is het vreemd wanneer ze er toch tegen protesteren.
 - C betwistbaar, want je kunt in de democratie geloven en toch protesteren tegen bepaalde overheidsbeslissingen.
 - D betwistbaar, want we zouden het niet normaal moeten vinden dat mensen protesteren tegen democratische beslissingen.

- 1p 9 In alinea 6 wordt gesteld dat niet iedereen dezelfde rechten heeft.
Beoordeel de aanvaardbaarheid van de onderliggende redenering.
Deze redenering is:
- A aanvaardbaar, want het is inderdaad een feit dat in een democratie de meeste van overheidswege ingevoerde regelingen ten goede komen aan minderheden.
 - B aanvaardbaar, want in een democratie hebben meerderheden inderdaad het recht om beslissingen te nemen en hebben minderheden dit recht per definitie niet.
 - C betwistbaar, want er is verschil tussen een voor iedereen geldend recht, de beslissingsbevoegdheid van een meerderheid en het voorrecht van een bepaalde groep.
 - D betwistbaar, want in een democratie zou het nooit zo mogen zijn dat bepaalde personen of groepen meer rechten en privileges genieten dan andere.

- 3p 10 “de scherpe kantjes van de democratie” (regels 150-151)
Om welke scherpe kantjes gaat het? Noem er drie.

De vrijwillige verbanden van de markt bieden goede mogelijkheden om problemen op te lossen (zie regels 215-217).

- 1p 11 Waarom is de markt niet zonder meer een goed alternatief?
- A De markt biedt te veel keuzemogelijkheden.
 - B De markt leidt tot prijsverhoging.
 - C De markt is onvoorspelbaar.
 - D De markt werkt ondemocratisch.
- 1p 12 Wat is de functie van het tekstgedeelte alinea 14 tot en met 18 ten opzichte van het tekstgedeelte alinea 11 tot en met 13?
In alinea 14 tot met 18
- A worden conclusies getrokken op basis van de in alinea 11 tot en met 13 genoemde mogelijkheden.
 - B worden de in alinea 11 tot en met 13 genoemde mogelijkheden van een nadere uitleg voorzien.
 - C wordt een gedetailleerde uitwerking gegeven van een eerder in alinea 11 tot en met 13 genoemde mogelijkheid.
 - D wordt een nieuwe oplossing toegevoegd aan de in alinea 11 begonnen opsomming van mogelijkheden.
- 1p 13 Welke argumentatieve functie hebben alinea 16 en 17 ten opzichte van alinea 14 en 15?
In alinea 16 en 17
- A worden conclusies getrokken uit de opgesomde argumenten in alinea 14 en 15.
 - B worden mogelijke tegenargumenten bij het gestelde in alinea 14 en 15 weerlegd.
 - C worden ondersteunende argumenten gegeven bij het beweerde in alinea 14 en 15.
 - D worden voorbeelden genoemd om het gestelde in alinea 14 en 15 sprekender te maken.
- 1p 14 “de democratie ontmythologiseren” (regels 270-271)
Om welke mythe gaat het vooral?
De mythe dat democratie een systeem is
- A dat beter is dan alternatieve, niet-democratische regeringsvormen.
 - B dat gebaseerd is op idealen, zoals de gelijkwaardigheid van mensen.
 - C waarbij besluiten zijn gebaseerd op verstandige afwegingen.
 - D waarbij individuele burgers veel macht en vrijheden hebben.

tekstfragment 1

Minister Donner heeft gezegd dat indien de Nederlandse bevolking voor tweederde achter invoering van de sharia¹⁾ zou staan, deze wetgeving in ons land zou moeten worden ingevoerd. Hij heeft níet gezegd dat hij een voorstander van de sharia is.

Daar gaat het ook helemaal niet om!

Het gaat er wél om, dat ook in een democratie grenzen in acht moeten worden genomen die vanuit ethisch-menselijke principes worden bepaald. Als hypothetisch gezien tweederde van de Nederlandse bevolking erachter zou staan dat 'overspelige' vrouwen gestenigd worden en bij dieven ledematen worden afgehakt, moet dat dan geaccepteerd worden, omdat er nu eenmaal een democratische meerderheid voor zou zijn? In zo'n geval zou ons land stante pede moeten worden bezet door buitenlandse troepen om ons tot bezinning te brengen. Dergelijke wetgeving heeft namelijk niets met democratie te maken, ondanks een tweederde meerderheid. Triest dat minister Donner de hoeder zou moeten zijn van onze rechtsstaat en zou moeten zorgen voor een humane, gelijke behandeling van iedereen.

Naar: Hako Huiberts, ingezonden brief in *Metro*, 15 september 2006

noot 1 Sharia: islamitische wetgeving.

- 1p **15** In welk opzicht ondersteunt het tekstfragment de tekst 'De macht aan de burger' met betrekking tot de kwaliteit van meerderheidsbesluiten?
- 3p **16** Welke inhoudelijke aanvulling geeft het tekstfragment op de visie uit de tekst 'De macht aan de burger' op het democratisch gehalte van meerderheidsbesluiten? Gebruik voor je antwoord in totaal maximaal 25 woorden.

tekstfragment 2

Het electoraat van 2005 is totaal anders dan het electoraat van vijftig jaar daarvoor. Het politieke systeem is echter nog wel identiek aan dat van vijftig jaar geleden. Hiermee zijn we bij de oorzaak van de kloof tussen de politiek en de burger gekomen. De burger is geëvolueerd, maar hij wordt nog behandeld als de kiezer uit de verzuilde samenleving van voor de Tweede Wereldoorlog. Dat wordt bijvoorbeeld pijnlijk duidelijk in het debat over vormen van directe invloed van de burger op het politieke proces, zoals het kiezen van de burgemeester of de minister-president, of het houden van een correctief referendum.

Met alle macht wordt beargumenteerd dat burgers deze keuzes niet kunnen worden toevertrouwd: “op die manier wordt de doodstraf weer ingevoerd”, “dan wordt Frans Bauer de minister-president” en “zij kunnen niet de juiste afweging maken in complexe zaken”. In feite drukken politici daarmee uit dat ze geen vertrouwen hebben in de burgers. En dat is nu precies de essentie van het probleem. Want wie geen vertrouwen geeft, krijgt ook geen vertrouwen. Ons hele bestuursstelsel is doortrokken van de mentaliteit ‘gebrek aan vertrouwen’. Er is hier sprake van een paradox: terwijl de burger steeds beter is toegerust om zelf verantwoordelijkheid te dragen, wordt er juist steeds meer verantwoordelijkheid bij hem weggehaald. Het is fascinerend politici met regelmaat te horen zeggen dat de burgers hun eigen verantwoordelijkheid moeten nemen, terwijl ze een systeem in stand houden dat de burger op geen enkele wijze verantwoordelijkheid toevertrouwt bij belangrijke besluitvorming op landelijk, regionaal, gemeentelijk of buurtniveau. Hetzelfde geldt voor centraal bestuurd terreinen als onderwijs, gezondheidszorg, misdaadbestrijding, openbaar vervoer en bejaardenzorg. Machthebbers doen nu eenmaal niet makkelijk afstand van hun macht.

Naar: ‘Het Huis van Thorbecke staat op instorten’ van Maurice de Hond, *de Volkskrant*, 13 januari 2005

In de tekst ‘De macht aan de burger’ wordt een analyse gemaakt van de (beperkte) keuzevrijheid van de burger.

2p **17** Welke twee verklarende elementen voor het beperken van deze keuzevrijheid kunnen uit tekstfragment 2 gehaald worden?

2p **18** Welke ontwikkeling, genoemd in tekstfragment 2, maakt de noodzaak om de keuzevrijheid van de burger aan de orde te stellen, zoals gebeurt in de tekst ‘De macht aan de burger’, des te urgenter?

1p **19** Welke van onderstaande zinnen geeft het beste de hoofdgedachte van de tekst ‘De macht aan de burger’ weer?

A De democratie heeft haar gebreken en kan het beste verbeterd worden door de burger, daar waar dat mogelijk is, optimale keuzevrijheid te bieden.

B De democratie lijkt een staatsvorm te zijn die burgers optimale vrijheid biedt, maar in werkelijkheid leidt meer democratie juist tot relatief minder vrijheid.

C Doordat ze een verkeerd ideaalbeeld van de democratie hebben, zijn burgers vaak ontevreden over bij meerderheid genomen besluiten.

D Het vertrouwen in de overheid kan het beste teruggewonnen worden door de democratische principes te vervangen door de principes van de vrije markt.

Tekst 2 Overvloed en onbehagen

- 19p **20** Maak van de tekst 'Overvloed en onbehagen' een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal **200** woorden. Zorg ervoor dat deze samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent. Uit je samenvatting moet duidelijk worden:
- welke conclusies getrokken worden uit een vergelijking tussen vroeger en nu ten aanzien van het lezen en het boekenvak;
 - welke gevolgen de hedendaagse overvloed aan boeken heeft voor alle betrokkenen;
 - en met welke moeilijkheden de moderne uitgever te kampen heeft.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.